

1981/82:123

Måndagen den 19 april

Kl. 11.00

1 § Anmälan om kompletteringsval till utskott

Anf. 1 TALMANNEN:

Centerpartiets partigrupp har som suppleant i justitie- och kulturutskotten under Stina Eliassons ledighet anmält hennes ersättare Erik Egervärn.

Talmannen förklarade vald till

suppleant i justitieutskottet

Erik Egervärn (c)

suppleant i kulturutskottet

Erik Egervärn (c)

2 § Upplästes följande inkomna skrivelse:

Till riksdagen

Härmed får jag anhålla om entledigande från mitt uppdrag som riksdagsledamot fr. o. m. den 1 maj 1982.

Stockholm den 20 april 1982

Carl Lidbom

Denna anhållan bifölles.

3 § Svar på interpellation 1981/82:156 om problemen i bryggeribranschen

Anf. 2 Ekonomi- och budgetministern ROLF WIRTÉN:

Herr talman! Kjell Nilsson har frågat mig dels vilka åtgärder jag avser vidta för att Brygginvest AB skall ges möjlighet att aktivt gripa in i det alltmer besvärande läget i bryggeribranschen, dels vilka konkreta åtgärder jag avser

Måndagen den
19 april 1982

*Om problemen i
bryggeribranschen*

vidta för att åstadkomma konkurrensneutralitet för läskedryckerna och lindra beskattningen av lättöl.

Låt mig inledningsvis slå fast att det finns en högst betydande överkapacitet i branschen. Kapaciteten måste därför dras ned. Denna uppfattning delas av Brygginvests styrelse.

Brygginvest har på olika sätt deltagit i arbetet med att strukturera den svenska bryggeriindustrin. Således har man medverkat till den samordning som skett mellan Grängesberg och Risingsbo resp. Åbro och Nässjö bryggerier. Vidare har Brygginvest inträtt som delägare i Åbro. Under hösten och vintern har Brygginvest också medverkat i de diskussioner som förts mellan Grängesbergs bryggerier och Pripps angående en eventuell försäljning av Falkenbryggeriet.

Jag kan mot den bakgrunden konstatera att Brygginvest redan nu på ett aktivt sätt deltar i det strukturarbete som pågår inom bryggeribranschen. Det finns enligt min mening inte anledning för regeringen att i dagsläget ingripa aktivt i detta arbete.

Vad slutligen gäller frågan om beskattning av läskedrycker och lättöl vill jag hänvisa till den proposition (prop. 1981/82:202) om höjning av skatten på alkoholdrycker m. m. som regeringen nyligen lämnat till riksdagen och där bl. a. denna fråga tas upp. Den sänkning av skatten på kolsyrade läskedrycker och lättöl som föreslås där innebär en förbättring av bryggeriernas konkurrenssituation.

Anf. 3 KJELL NILSSON (s):

Herr talman! Jag ber att få tacka budgetministern för svaret på min interpellation.

Svaret är vänligt hållet, men det ger inget som helst besked om de frågor som är så aktuella för bryggerinäringen. Det är egentligen typiskt för hur regeringen har arbetat med bryggerifrågorna. Man har inte velat ta något ansvar för bryggerinäringens utveckling. Och budgetministern avslutar sitt svar med att säga att det inte heller i dagsläget finns någon anledning för regeringen att ingripa aktivt i arbetet. Det är precis det som Brygginvest och hela bryggerinäringen begär. Gör någonting nu! Rädda det som finns kvar av bryggerinäringen i vårt land!

Brygginvest har vid ett flertal tillfällen sedan 1980 belyst bryggeribranschens olika problem. Det understryker också budgetministern vänligt. Men det saknas helt stöd från regeringen för de åtgärder som måste vidtas.

Brygginvest har kommit med ett stort antal olika förslag till och modeller för hur vi skulle kunna lösa bryggerinäringens problem. Men regeringen har intagit den ståndpunkten att man inte bör göra någonting. Det är, herr budgetminister, anmärkningsvärt att det är på det sättet. Det gäller särskilt som budgetministern samtidigt säger att man sedan 1980 har varit medveten om de stora problem som bryggerinäringen dras med.

Ett av dessa stora problem är överkapaciteten. Vi har en mycket stor överkapacitet i vårt land. Det hänger delvis samman med politiska beslut. När man i denna kammare fattade beslut om att ta bort mellanölet, fick vi en

stor överkapacitet i bryggerinäringen. Det är ett beslut som naturligtvis också statsmakterna får ta ett visst ansvar för. Men från Brygginvests sida menar vi att det bör finnas andra vägar när det gäller att lösa överkapacitetsproblemet. Vi har en import som måste oroa alla dem som ser de aktuella siffrorna. Importen av det vanliga s. k. folkölet har ökat med hela 38 % mellan 1980 och 1981. Dessa procentsiffror säger kanske inte så mycket. Men det är ändå 16,26 miljoner liter öl som vi importerar. Om vi kunde minska denna import och om vi kunde åstadkomma någon form av export av svenskt öl, skulle vi på det sättet kunna trygga sysselsättningen vid våra bryggerier.

Exporten är högst obetydlig. Det finns – om vi engagerade oss i bryggerinäringens problem, skulle vi kunna konstatera det – en möjlighet att sälja svenskt öl också på utlandsmarknaden.

Brygginvest hade i uppdrag att dels ta fram en strukturplan – det gjorde man, och en sådan plan presenterades 1980 –, dels peka på hur branschen skulle kunna bantas, i socialt acceptabla former. Vi fick också i uppdrag av riksdagen att försöka lösa sysselsättningsproblemen när det gäller den överblivna arbetskraften. Det gällde att skapa en livskraftig produktion av något slag. Vi skulle också enligt riksdagens beslut bygga upp ett livskraftigt konkurrensalternativ.

Ett av de bryggerier som nu läggs ned – Tingsryds bryggeri – fanns med i den strukturplan som Brygginvest lade fast. Bryggeriet skulle vara kvar. Förslaget rönt ett positivt mottagande när det presenterades. I dag beslutar jätten i bryggerisammanhang, Pripps, att bryggerierna i Tingsryd, Torsby och Gällivare skall läggas ned, trots att riksdagen vid flera tillfällen har uttalat att dessa bryggerier skall vara kvar.

Åtgärderna drabbar orter i län som tidigare har haft svåra problem. Om vi tar mitt eget hemlän, kan vi konstatera att Tingsryds kommun drabbats av sysselsättningssvårigheter inom träindustrin och inom vissa delar av verkstadsindustrin. Förhållandena är alltså väldigt besvärliga i den kommunen.

Från Brygginvests sida har vi kommit med en rad förslag när det gäller att lösa problemen. Men vi har inte fått något stöd från regeringen. Alla förslag som lagts fram har mötts av ett ja-så eller någonting liknande. Strukturplanen torpederades helt. Den fick inte ligga till grund för arbetet, utan man använde sig av en alternativ strukturplan som tagits fram inom Pripps.

Den av riksdagen beslutade uppbyggnaden av konkurrensalternativ utanför Pripps har också motarbetats. När Falkens tillverkningsenhet i Borås lades ned försökte vi att där som alternativ produktion placera en Rigellofabrik för engångsförpackningar för drycker. Inte heller det förslaget gick att förverkliga. Vi fick inte det stöd vi behövde.

Också när det gäller utvecklingsprojekten för den alternativa produktionen i övrigt har vi saknat det stöd som vi behövde från regeringen. Vi har presenterat en rad olika modeller, som budgetministern mycket väl känner till. Men vi har inte fått något besked om vilken modell vi skall arbeta efter.

Om vi skall kunna rädda bryggerinäringen, måste regeringen ta ett direkt

ansvar för att de här förslagen förverkligas. Riksdagen uttalade 1978 att en koncentration och en monopolisering av bryggerinäringen inte var önskvärda. Vi menar – och i det avseendet får vi stort stöd från företrädare inom bryggerikretsar – att Falken borde ingå som en stabil enhet i det aktuella konkurrensalternativet. Då skulle vi kunna bygga upp ett alternativ till bryggerijätten, och vi skulle få möjligheter att minska importen. Olika försäljningsalternativ har funnits vad gäller Falken. Det gäller också olika användningsområden. Nu väntar man sedan två månader tillbaka på besked om huruvida Saléninvest skall få köpa Falken, om man med Saléninvest i bakgrunden skall kunna bygga upp verksamheten och skapa det konkurrensalternativ som Brygginvests styrelse har ställt sig bakom. Jag frågar budgetministern: Kan jag få det beskedet här och nu? Det vore i så fall bra. Säger regeringen ja till denna försäljning och låter oss få bygga vidare på detta? Den konkurrens som då skulle uppstå vore till stort gagn när det gäller att minska importen, och den skulle kanske också ge oss en möjlighet att börja introducera svenska drycker på utlandsmarknaden.

I dag är det ju så, herr budgetminister, att Sverige är det land som är mest attraktivt för bryggerinäringen i Europa. Sverige är den marknad som alla slåss om och vill komma in på, eftersom vi är så öppna för den internationella konkurrensen genom de förhållanden som råder för den svenska bryggerinäringen. Sådan är situationen, samtidigt som vi har en betydande överkapacitet.

Om vi inte vidtar några åtgärder nu, då kommer vi att hamna i en situation där vi får två bryggerier i landet – så är ju den långsiktiga planeringen. Jag skulle vilja fråga budgetministern: Tycker budgetministern att vi skall ha en sådan situation i vår bryggerinäring? Skall vi utarma den glesbygd där sysselsättningstillfällena i dag finns, förlägga två bryggerier till – förmodligen – de två största städerna i landet och sedan ligga och "köra vatten" runt om i landet för att försörja människor med drycker? Om budgetministern inte tycker att detta är ett framtidsmål för oss, då hoppas jag innerligt att budgetministern nu bestämmer sig för hur vi skall ha det i bryggerinäringen och talar om det för oss här.

Jag frågade budgetministern också om läskedrycksskatten. På förslag av skatteutskottet beslutade ju riksdagen att man skulle ha en kostnadsneutralitet vad det gäller skatterna på dessa drycker. Det innebär att man antingen får ta bort läskedrycksskatten eller också införa skatt på substituten för läskedrycker – av nykterhetspolitiska skäl vore det rimligt att inte heller ha någon skatt på lättöl. Nu har det lagts fram en proposition om sänkning av dessa skatter. Det är mycket bra, och det tackar vi för. Men detta kan väl inte vara slutmålet? Jag hoppas innerligt att budgetministern lever upp till riksdagens beslut och framöver presenterar förslag som fullföljer skattebeslutet, så att vi får den kostnadsneutralitet vad det gäller läskedrycker och lättöl som riksdagen i mycket stor enighet har uttalat sig för.

Om bryggerinäringen skall kunna räddas, då är det bråttom med åtgärderna, herr budgetminister. Lönsamheten i bryggerinäringen är mycket låg. Jobben på alla dessa små orter hotas. Det måste alltså hända någonting

mycket snart. Den negativa inställningen när det gäller att lösa branschens problem som redovisas i det svar jag har fått i dag ger dock inte mycket hopp för framtiden.

Herr talman! Planer och förslag till hur man skall lösa problemen finns. Jag hoppas att budgetministern fattar de beslut som är nödvändiga och kan ge de besked som behövs. I annat fall återstår endast en total samordning av bryggerinäringen. Det är nämligen det andra alternativ som riksdagen uttalade sig för. Om vi inte klarar ett konkurrensalternativ, återstår en total samordning, dvs. ett förstatligande av bryggerinäringen. Jag har personligen ingenting emot ett sådant, för det finns säkert många fördelar med det. Men önskar också budgetministern detta? Om inte, handla nu!

Anf. 4 Ekonomi- och budgetministern ROLF WIRTÉN:

Herr talman! Kjell Nilsson framställer det som om det vore en förhållandevis enkel fråga vi diskuterar. Enligt honom är det egentligen bara en sak som behövs, och det är att regeringen ger besked om hur Brygginvest skall arbeta eller hur andra intressenter skall agera i den här frågan.

Men i själva verket är det så – och det framgår också mycket tydligt av svaret – att bryggeribranschen är utomordentligt svår när det gäller möjligheterna att vidta åtgärder och att göra det på ett sätt som ger ett bra resultat. Detta borde Kjell Nilsson som ledamot av Brygginvests styrelse ha en god insikt i. Han är ju därmed en av dem som har fått riksdagens och regeringens uppdrag att vara huvudaktörer i det här spelet och att själva visa hur de tycker att vi skall lösa bryggerinäringens många och svåra problem. Därför tycker jag att det är litet för enkelt av Kjell Nilsson att säga att man har presenterat rader av förslag men att ingenting har hänt. Jag hade faktiskt litet svårt att själv uppfatta vad Kjell Nilsson nu vill i den här frågan. Det kanske vore bra att bestämma det först innan han tar upp en debatt med mig om vad som är den lämpligaste lösningen. Möjligen låg det i slutkommentaren att han inte hade någonting emot ett förstatligande av bryggerinäringen.

Om vi ser litet grand på hur läget är i dag, har jag redan sagt i svaret – och Kjell Nilsson har inte bestritt det – att vi har en betydande överkapacitet inom bryggerinäringen. Skall man komma till rätta med detta finns det väl inte så många möjligheter att välja på. Såvitt jag kan se finns det ett par sådana. Den ena är att vi gör en strukturförändring och drar ned kapaciteten, dvs. man lägger ned produktionsenheter, och en sådan nedläggning pågår.

Den andra möjligheten är att man ökar efterfrågan på ett radikalt sätt, antingen genom att man satsar på den inhemska marknaden eller genom att man lyckas få i gång en export av betydelse. När det gäller exporten har det onekligen gjorts en hel del försök, och jag tycker också att man haft en viss framgång, men inte alls så stor att den kan lösa de många problemen. Den vägen måste man i så fall finna betydligt större framgång på för att det skall lösa dessa svårigheter. Att man skall öka den inhemska konsumtionen av det här dryckessortimentet är ju inte heller så troligt. Jag tror inte att Kjell

*Om problemen i
bryggeribranschen*

Nilsson har så stora förhoppningar på den punkten. Man kan hålla upp marknaden, men i en situation där vi har restriktioner på grund av de ekonomiska svårigheter vi har i Sverige, där den privata konsumtionen måste hållas tillbaka, tror jag inte att det finns så väldigt mycket att vinna på att expandera på den inhemska marknaden. Tvärtom är det väl så, som Kjell Nilsson riktigt påpekat, att man här har en aggressiv import att möta, och det är därför sannolikt att man kan trängas tillbaka om man inte får en bra struktur på näringen.

Då är vi tillbaka till att det är angeläget att försöka finna en sådan struktur. Jag kan inte förstå annat än att skall vi få en konkurrenskraftig bryggerinäring, så måste vi naturligtvis fullfölja nedläggningen av de enheter som inte är rationella och som inte är konkurrenskraftiga, för att vi skall kunna vara så effektiva som möjligt i konkurrensen med importen och med andra ord behålla de bättre enheterna.

Att det här skulle fullföljas så att man bara får två bryggerier kvar, som Kjell Nilsson var inne på, tror jag inte alls är nödvändigt. Riksdagen har sagt att av det tjugotal bryggerier som vi hade i decennieskiftet mellan 1970-talet och 1980-talet så skall åtminstone ett tiotal vara kvar. Men att ett antal – kanske hälften – av dessa bryggerier måste bort tror jag också att Kjell Nilsson ställer upp bakom. I varje fall är det värt att ställa motfrågan om han inte inser att en sådan nedläggning är nödvändig, om vi skall få den kraft i bryggerinäringen som han själv efterlyser och som gör att den kan konkurrera med importen.

Om vi i stort sett kan vara överens om det resonemang jag nu fört, så kommer vi tillbaka till själva huvudfrågan: Hur skall man banta ned bryggerinäringen och få den så slagkraftig som möjligt? Då är det inte alls på det sättet som Kjell Nilsson har försökt göra gällande att jag och regeringen bara lagt förslag åt sidan som kommit från Brygginvest. Kjell Nilsson känner väl till att vi mycket seriöst provat varje tankegång som förts fram. Vi har haft många och långa överläggningar med ledningarna för Pripps och med Brygginvest.

Men det är inte bara fråga om att säga ja – det måste också finnas en viss trovärdighet i konstruktionen av det konkurrensalternativ som Kjell Nilsson har talat om, för att man skall vara beredd att satsa nya statliga pengar i det. Det är på den punkten vi har varit tveksamma.

Det andra förslaget som lades fram från Brygginvests sida, om förhandlingar om Falken för att få tillstånd ett alternativ, rätt mycket uppbyggt kring Grängesbergsbryggeriet, har vi från regeringens sida stött och sagt: Försök att fullfölja det! Det har stupat för en tid sedan, som Kjell Nilsson också måste vara medveten om.

Därefter har vi återigen tagit upp resonemangen om vad vi nu kan göra för att få en så bra lösning som möjligt. De diskussionerna pågår, och därför kan jag naturligtvis inte, herr talman, ge mig in i några detaljdebatter här i dag. Jag vill höra med Brygginvests ledning och med Pripps ledning, i den mån man är inkopplad.

Det är därför angeläget att vi konstruktivt försöker fortsätta detta

besvärliga arbete – för det är besvärligt, Kjell Nilsson, att se ett riktigt slagkraftigt alternativ som både förändrar bryggerinäringen på hemmaplan och gör det på ett sådant sätt att den klarar konkurrensen med importen.

Vad det gäller det andra ledet i Kjell Nilssons interpellation, om beskattningen av läskedrycker och lättöl, har jag inte så mycket att tillägga, herr talman. Kjell Nilsson konstaterar nu att vi fattat riktiga beslut, och han önskar att vi skall gå vidare. Det är någonting som vi får pröva fortsättningsvis, hur man skall agera på den punkten. Får jag bara erinra om att varje sådan här nedtrappning av beskattningen av de alkoholfria dryckerna dock kostar rätt mycket pengar. Totalt är det 250 milj. kr. som staten skulle förlora om vi helt befriade de alkoholfria dryckerna från skatt. Vi har valt att i varje fall ta ett första steg, och det kostar 70–80 milj. kr. Jag ser det som – och det är tydligen också Kjell Nilssons uppfattning – ett klokt steg, och det hoppas jag riksdagen kommer att fullfölja inom kort.

Anf. 5 KJELL NILSSON (s):

Herr talman! Nej, budgetministern, jag tycker inte att det här är någon enkel fråga. Då hade jag inte besvärat budgetministern att gå hit, för jag vet att han har väldigt mycket annat att göra. Jag tar detta mycket allvarligt.

Vad jag skulle vilja ha är ett besked från budgetministern om hur man ställer sig. Vill man medverka till att vi skall få ett konkurrensalternativ?

Det är en svår fråga. Formellt äger Brygginvest Pripps, men vi har ingen möjlighet att påverka Pripps handlande. Det är i dagsläget Pripps som äger Falken. Vi menar – och vi har en mycket bred expertis bakom oss i denna uppfattning – att vi måste ha Falken som stomme i ett konkurrensalternativ, om det skall bli något konkurrensalternativ som är värt namnet. Därför måste vi få regeringens besked i den här frågan.

Nu står både Saléinvest, Brygginvest och Pripps och väntar på att regeringen skall fatta ett beslut. Jag hoppas att det kan komma snart. Jag hoppas också att det är positivt, för jag tror på konkurrensalternativet.

Jag är övertygad om att budgetministern har läst strukturplanen och en del andra handlingar från Brygginvest och känner till min inställning i dessa frågor. Jag står bakom de beslut som fattats, jag har skrivit under dem och jag hoppas inte av dem. Men om det inte finns någon möjlighet att bygga upp ett konkurrensalternativ, så vill jag inte medverka till att bryggerinäringen här i landet skall svältas ut långsamt, med enorma problem för de anställda som följd. Då blir alternativet en total samordning, och det finns nog ganska många som delar den uppfattningen.

Det är riktigt att det finns en överkapacitet, det påpekade Brygginvest från början. Vi lade i vår strukturplan fast vilka bryggerier vi tyckte skulle få läggas ner. Men i riksdagens beslut ingår, herr budgetminister, att nedläggningen av dessa produktionsenheter skall ske i socialt acceptabla former och enligt en strukturplan som gör det möjligt för den näring som är kvar att överleva. I dag är lönsamheten mycket besvärlig i hela bryggerinäringen.

Måndagen den
19 april 1982

*Om problemen i
bryggeribranschen*

Man kan också hjälpa till genom att minska importen av öl, som nu är så omfattande. 16.2 miljoner liter är inte så litet. Det skulle sysselsätta ett ganska stort bryggeri. Vi måste alltså på något sätt åstadkomma en sådan konkurrens att vi får ned importen, och så att vi får människorna att dricka svenskt öl. Vi måste försöka. Vi har ett bra öl i vårt land och måste försöka se till att också andra människor i världen kan få njuta av detta goda öl. Vi måste göra ansträngningar till förmån för exporten, så att det blir möjligt för svensk bryggerinäring att överleva.

Det finns naturligtvis andra problem också. Vi vet att skatten på öl är hårdare än skatten på vin. Det kan inte bero på alkoholpolitiska utgångspunkter, det har bara blivit på det sättet. Här kanske man på litet längre sikt kan tänka sig en omläggning av skatten, så att man gynnar ölproduktionen. Det skulle vara bra om budgetministern i varje fall kunde ge det löftet att regeringen nu mer aktivt än tidigare tar sig an bryggerifrågorna och tar dem riktigt på allvar, så att vi kan få i gång arbetet. Även de mest tålmodiga i den här branschen börjar nu tröttna på att lägga ned mycket arbete och se så litet resultat av det. Det är synd. Vi hinner inte vänta så länge. När tåget har gått är det för sent att komma tillbaka och försöka få i gång bryggerinäringen på nytt.

Jag noterar också att budgetministern kan tänka sig att gå vidare när det gäller öl- och läskskatten. Jag förstår att detta innebär budgettekniska problem. I det budgetläge vi har måste det vara bekymmersamt att avhända sig en inkomstkälla. Men det finns en möjlighet att leva upp till riksdagens beslut genom att införa nya skatter på de substitut till läskedrycker som finns. På så sätt kan man fullfölja riksdagens beslut.

Anf. 6 Ekonomi- och budgetministern ROLF WIRTÉN:

Herr talman! Jag kan betyga att jag har tagit den här frågan på fullt allvar och verkligen också arbetat aktivt med den under många veckor. Det är en stor del av min tid som har gått åt just till att försöka finna någon lösning på bryggerinäringens många problem, det kan jag försäkra Kjell Nilsson. Men det går inte att bara springa i väg med något som inte har riktig trovärdighet, utan problemen måste lösas på ett sådant sätt att resultatet har en chans att överleva.

Vi har, som jag sade i min replik, prövat ett alternativ som jag trodde höll på att gå i hamn. Men så blev icke fallet – det blev ett nej tack i sista varvet. Vi fick konstatera det, och nu har man startat på nytt.

När det gäller Falken är läget att den nye intressenten från Saléninvest har tillskrivit Pripps om att få gå in i förhandlingarna om att få köpa bryggeriet. I vanlig ordning kommer naturligtvis Pripps att svara på den framställningen. Pripps har kravet att driva sin verksamhet på affärsmässiga grunder, och det skall de göra. Det är inte så att jag som minister eller regeringen i sin helhet skall ge några direktiv till den ansvariga styrelsen för Pripps, vilken har fått direktiv att sköta verksamheten. Det är dess ansvar att i första varvet ta ställning till denna förfrågan.

Importen minskar inte i och för sig konkurrensen i Sverige, Kjell Nilsson. I

*Om problemen i
bryggeribranschen*

stället är det kanske så att de svenska bryggerierna i importen har en mycket aggressiv konkurrens. Att det finns en marknadsföring utifrån som tar andelar av den svenska marknaden borde i och för sig vitalisera näringen till att försöka bli bättre och möta konkurrensen på ett klokt och riktigt sätt. Jag tror inte att man genom att peka på importsiffrorna skall säga att vi minskar konkurrensen, om det var Kjell Nilssons mening. Tvärtom, den är ett tillskott på den svenska marknaden med ganska stor aktivitet och stor tyngd. Därtill skall också sägas att vi utöver Pripps och småbryggerierna även har Kooperativa förbundets bryggerier, som också utgör en viktig konkurrensfaktor på den svenska marknaden.

Jag håller med om, herr talman, att vi har att under de närmaste månaderna verkligen försöka finna ut, om det går att få till stånd en bättre struktur på den svenska bryggerinäringen. Det kommer jag att medverka till och försöka finna något som är användbart. Men det finns förvisso inte några givna alternativ i dagens situation. Tvärtom är de förslag som ligger på bordet fyllda med många negativa inslag. Det gör saken, som jag sade förut, väldigt svår att hantera.

Anf. 7 CHRISTER EIREFELT (fp):

Herr talman! Precis som ekonomi- och budgetministern har redovisat i sitt svar till Kjell Nilsson råder det ingen tvekan om att det finns överkapacitet inom bryggeribranschen. Det har ju också Kjell Nilsson vidimerat flera gånger. Dessutom har vi en negativ marknadsutveckling, vilket gör att våra bryggerier har svårt att hävda sig. Bryggerierna själva säger naturligtvis, säkert med en viss rätt, att svårigheterna i stor utsträckning beror på de osäkerhetsfaktorer som vi som beslutsfattare ger upphov till, t. ex. när det gäller skattepolitiken, bestämmelser runt förpackningar och annat.

Men jag tror att det också finns en annan viktig faktor i detta sammanhang, nämligen det förhållandet att det egentligen saknas konkurrens på lika villkor i den svenska bryggeribranschen. Pripps är ju helt dominerande med en marknadsandel i dag på, om jag inte minns fel, ca 70 %. Därmed blir Pripps också i hög grad prisledande i branschen. Min uppfattning är den, att man måste fortsätta att försöka skapa ett konkurrenskraftigt alternativ vid sidan om Pripps. Jag är naturligtvis väl medveten om att det är lättare sagt än gjort, såsom situationen ser ut i dag, men jag tror ändå att det är nödvändigt att fortsätta de undersökningarna, såsom Rolf Wirtén har sagt. Det vore synnerligen olyckligt för branschen och naturligtvis då i sista hand för konsumenterna, om Pripps skulle tillåtas att skaffa sig näst intill total monopolställning. Det skulle definitivt inte ge den marknadsspänst som behövs.

I ett alternativ med en konkurrerande grupp bryggerier utanför Pripps skulle Bryggeri AB Falken i Falkenberg och Borås ingå. Olika intresserade företagskonstellationer har ju figurerat – Saléninvest har nämnts här i dag såsom aktuellt. Falken tillhör utan något som helst tvivel de enheter som är rationella och har en ordentlig möjlighet att klara sig.

Herr talman! Väl medveten om de många svårigheter och frågetecken som

finns, innan man når en lösning, tror jag att det förhandlings- och utredningsarbete som budgetministern nämnde måste fortsätta. Den totala samordning som Kjell Nilsson talar om tror jag definitivt inte på. En sådan samordning skulle sannernligen inte förbättra möjligheterna på sikt för bryggeribranschen.

Anf. 8 KJELL NILSSON (s):

Herr talman! Det är klart att ett konkurrensalternativ måste bära sannolikhetens prägel och vara trovärdigt – det menar vi också. Vi tror emellertid att det finns en seriös köpare, som vill göra något av Falken. Falken är, precis som det sades här nyss, ett rationellt och bra bryggeri. Det har ett bra namn och ett bra varumärke, som är inkörda på marknaden. Det finns alltså goda möjligheter att med Falken som grund bygga upp ett starkt och kraftigt konkurrensalternativ.

Det är klart att importen också borde kunna utgöra en stimulans för den svenska bryggerinäringen – och är det nog också. Men det är en rätt dyrbar historia. Vi importerar nu 9,1 % av det vanliga folkölet. Det är mycket. Importen har stigit i en brant kurva – 38 % på ett år. Vi kan alltså inte fortsätta på den vägen, om vi skall kunna behålla en svensk bryggerinäring. Jag menar att en stark konkurrens inom landet kan innebära samma stimulans för bryggerinäringen, totalt sett, som den som ligger i ett starkt utländskt konkurrensförhållande. Det behöver inte nödvändigtvis vara danska, holländska och andra utländska bryggeriföretag som utgör stimulansen för det stora svenska företaget i sammanhanget. Det borde vara en sådan konkurrens – det säger också Pripps ledning – för att man skall kunna ge den stimulans åt bryggerinäringen som behövs. Men när vi kommer till ett avslutande skede verkar det, herr budgetminister, som om man inte ville ha denna konkurrens.

Det är riktigt att det var långtgående förhandlingar med Gränges, men det tåget har gått. Det gick inte att klara. Det är klart att Pripps har ett ansvar för sin egen verksamhet. Men jag menar också att regeringen som den yttersta ägaren har ett mycket stort ansvar för både Pripps och övrig bryggerinäring, som är viktig. Här gäller det att inte vänta alltför länge, för lönsamheten är dålig i hela bryggerinäringen, men den är särskilt dålig i den del av bryggerinäringen som ligger utanför Prippskoncernen med staten som den stora ägaren.

Jag noterar, herr talman, att budgetministern säger att han vill medverka till att det här skall kunna klaras på något sätt. Han hoppas också att vi skall kunna klara det med ett starkt konkurrensalternativ. Nu finns det en stark part som vill gå in och som tidigare visat sig kunna sköta de åtaganden man gjort. Man är beredd att jobba efter de strukturplaner som Brygginvest har lagt fast. Man är överens om att det här är en rimlig väg när det gäller att ta sig fram inom bryggerinäringen.

Då hoppas jag, herr budgetminister, att denna medverkan kommer rätt så snabbt för att vi skall kunna lösa problemen. Det blir inte lätt – det blir säkert

jobbigt. Men det ger oss en möjlighet att lösa problemen och fullfölja riksdagens beslut, om man bygger upp detta konkurrensalternativ.

Nr 123

Måndagen den
19 april 1982

*Om beskattningen
av inkomst vid
uthyrning av fritidshus*

Överläggningen var härmed avslutad.

4 § Svar på interpellation 1981/82:160 om beskattningen av inkomst vid uthyrning av fritidshus

Anf. 9 Ekonomi- och budgetministern ROLF WIRTÉN:

Herr talman! Margareta Gard har frågat mig om jag är villig att medverka till att den skattefria delen av inkomster vid uthyrning av fritidshus höjs, så att flera fritidshusägare stimuleras till ökad uthyrning genom turistbyråerna.

Innehavare av egnahem beskattas i regel enligt en schablonmetod. Som intäkt skall därvid tas upp viss procent av taxeringsvärdet. Schablonmetoden skall användas om fastigheten uteslutande används som bostad åt ägaren – stadigvarande eller som fritidsbostad – eller som stadigvarande bostad åt annan person. Om fastigheten används även för annat ändamål, t. ex. uthyrning för fritidsändamål, skall schablonmetoden användas endast om bruttointäkterna av uthyrningen uppgår till mindre belopp. Om de årliga uthyrningsintäkterna överstiger 4 000 kr. och även 2 % av fastighetens taxeringsvärde skall inkomstberäkningen av fastigheten i stället ske enligt andra regler. Bl. a. skall de faktiska hyresintäkterna upptas som intäkt, och avdrag medges för omkostnader för fastigheten.

Beloppsgränsen 4 000 kr. fastställdes så sent som i maj 1980 genom höjning av beloppet från 2 400 kr. (prop. 1979/80:137, SkU 50, rskr 294, SFS 1980:269). Riksdagen har nyligen, den 24 mars i år, behandlat frågan om ytterligare höjning av beloppsgränsen. Efter hemställan av skatteutskottet, SkU 1981/82:39, avtog riksdagen motioner om att uthyrning av stugor borde stimuleras genom minskad beskattning. Jag avser därför inte f. n. att vidta någon åtgärd.

Anf. 10 MARGARETA GARD (m):

Herr talman! Jag får tacka budgetministern för svaret, men jag är inte övertygad om att vare sig budgetministern eller skatteutskottets majoritet, som budgetministern hänvisar till, riktigt har förstått hur stor betydelse det har för turistnäringen att schablonbeloppsgränsen höjs vid uthyrning av de privata fritidshusen.

Den alltmer ökande turismen har för många av våra glesbygdsområden givit en möjlighet till både sysselsättning och försörjning, vilket är mycket glädjande.

Men vi har på grund av vårt klimat och tämligen fasta semester- och skollovstider fått en koncentration av efterfrågan till korta perioder, vilket medför vissa svårigheter bl. a. att under dessa korta perioder få fram tillräckligt antal övernattningsmöjligheter. När det gäller att fylla dessa

*Om beskattningen
av inkomst vid
uthyrning av fritidshus*

behov är de privata fritidshusen en bra reserv vid just dessa tillfällen. Trycket på kommunerna att bygga fritidsbyar har kommit som ett brev på posten när efterfrågan på övernattningsmöjligheter har stigit. Men vi kan nu med facit i handen konstatera att dessa fritidsbyar så gott som genomgående har blivit en förluströrelse, som skattebetalarna fått stå för.

Därför, herr budgetminister, ger de privata fritidshusen just den möjlighet till flexibilitet på uthyrningsområdet som är så nödvändig för att man skall få en ekonomisk balans i turismen, framför allt i våra glesbygder.

Dalarna, som är ett attraktivt turistområde och som i många hänseenden så väl behöver detta tillskott av arbetstillfällen – inte minst inom handels- och serviceområdet – är starkt beroende av att få till stånd ett ökat engagemang från de privata fritidshusägarna.

Att tro att dessa hyresvärdar skulle vara villiga att underkasta sig ett omständligt deklarationsförfarande för en eller annan hundralapp är inte rimligt. De är inga näringsidkare i traditionell bemärkelse, utan lämnar ofta sina fritidshus till uthyrning efter förfrågan från turistbyråerna.

Jag vill därför, herr talman, fråga budgetministern om det med utgångspunkt i en samlad ekonomisk bedömning ändå inte är mindre kostsamt för samhället att höja det skattefria schablonbeloppet vid nämnda uthyrningar och därmed utnyttja redan gjorda kapitalinvesteringar, i stället för att satsa ytterligare kapital med låg förräntningsgrad.

Anf. 11 Ekonomi- och budgetministern ROLF WIRTÉN:

Herr talman! Det är, som framgick av mitt svar, så att riksdagen helt nyligen har prövat den fråga som Margareta Gards interpellation avser. Detta skedde för bara ett par månader sedan, och då finns det givetvis inte något större utrymme för mig att agera i frågan.

Det är det första konstaterandet. Dessutom tror jag att det är riktigt att har man nu höjt beloppet från 2 400 kr. till 4 000 kr. och bra nära fördubblat det skattefria beloppet för relativt kort tid sedan – det skedde för ett à två år sedan – så har man tagit hänsyn till de faktorer som Margareta Gard vill att man skall ta hänsyn till. Man kan alltid diskutera om beloppet skall vara något högre eller ej – det kan jag förstå. Det får väl bli en avvägning med tanke på prisutveckling m. m. under de kommande åren. Men att just nu göra någon förändring är naturligtvis omöjligt.

Jag vill också, herr talman, säga att det är av vikt att vi har en balans mellan olika inkomster, så att inte rörelse på ett område – som det här, hyra av fritidsbostäder – skulle vara en i stort sett skattefri verksamhet i förhållande till andra rörelser som människor vill bedriva. Det blir en rättvisefråga som Margareta Gard inte får så lätt att klara ut, om språnget blir för stort mellan det ena och det andra. Därför tror jag att det här, herr talman, är en ganska bra avvägning.

Anf. 12 MARGARETA GARD (m):

Herr talman! På grund av de kostnadsökningar som har skett i vad gäller energi, upprustning och underhåll av fritidshus, har intresset sjunkit

markant. Det är mot den bakgrunden jag tycker att det finns anledning att se över just de här beloppsgränserna.

Det är med tanke på den turistsäsong som vi står inför faktiskt angeläget att vi på nytt får tillgång till de här fritidshusen. Jag är medveten om att det nyligen har varit en debatt i frågan, och att man där tagit ställning på detta sätt. men det var faktiskt efter det att jag lämnade in min interpellation. Som jag sade tidigare är jag emellertid inte alldeles övertygad om att man har satt sig in i den problematik som finns just på det här området, med tanke på de korta, intensiva turistsäsongerna. Därför hade jag hoppats att jag skulle få ett något mera positivt svar från budgetministern.

Överläggningen var härmed avslutad.

5 § Svar på interpellation 1981/82:163 om rätt till avdrag vid inkomsttaxeringen för förlust på grund av medlemslån och likvidlån

Anf. 13 Ekonomi- och budgetministern ROLF WIRTÉN:

Herr talman! Bertil Jonasson har frågat mig om jag är beredd att medverka till att förluster på medlemslån och likvidlån som enskilda skogsägare har lämnat till Vänerskog kommer att betraktas som driftförluster och därmed inte bli föremål för beskattning.

En skogsägare som säljer virke är skyldig att ta upp köpeskillingen som skattepliktig intäkt. Visar det sig senare att köparen inte kan betala har skogsägaren rätt till avdrag för förlusten. Förlust på varufordringar utgör nämligen avdragsgill driftförlust. I de av Bertil Jonasson åsyftade fallen synes emellertid vissa skogsägare ha låtit en del av ersättningen för försålt virke stå kvar hos Vänerskog i form av s. k. medlemslån och likvidlån. Frågan uppkommer då om även förluster på dessa lån är att anse som driftförluster eller om förlusterna utgör icke avdragsgilla kapitalförluster.

Jag vill först slå fast att jag inte bör uttala mig om i vad mån förluster på olika konkreta lån är avdragsgilla för långivaren. Detta är något som det ankommer på de rättstillämpande myndigheterna att ta ställning till. Enligt vad jag har inhämtat har ansökningar om förhandsbesked rörande förlusterna till följd av Vänerskogs konkurs redan sänts in till riksskatteverket. Det skattemässiga läget kommer således att vara klarlagt inom en relativt snar framtid.

Vad Bertil Jonasson anfört kan emellertid uppfattas så, att han anser att den nu gällande gränsdragningen mellan driftförluster och kapitalförluster är olämplig och därför bör ändras. Jag vill i anslutning till detta erinra om att riksdagen så sent som förra våren behandlade detta gränsdragningsproblem. Riksdagens beslut innebär bl. a. att en förlust på en lånefordran är avdragsgill om lånet betingats av den skattskyldiges näringsverksamhet. Detta torde också överensstämma med nuvarande praxis. Enligt min mening finns det inget som talar för att förlusterna i anledning av Vänerskogs

Nr 123

Mandagen den
19 april 1982

*Om rätt till avdrag
vid inkomsttaxe-
ringen för förlust
på grund av med-
lemslån och lik-
vidlån*

*Om rätt till avdrag
vid inkomsttaxe-
ringen för förlust
på grund av med-
lemslån och lik-
vidlån*

konkurs påkallar någon ny lagstiftning. Jag är därför f. n. inte beredd att lägga fram förslag om ändrade regler för den skattemässiga behandlingen av förluster på olika slag av lån.

Anf. 14 BERTIL JONASSON (c):

Herr talman! Jag vill tacka ekonomi- och budgetministern för svaret på min interpellation.

Vänerskogs konkurs var ett hårt slag för Värmland och även för angränsande områden. Värmland har redan tidigare drabbats av företagsnedläggningar och inskränkningar. Konkursen drabbade många skogsägare hårt, men även företag i transportbranschen – lastbilsåkerier – och serviceföretag gör stora förluster. Vad detta betyder för näringsliv och sysselsättning i ett län som Värmland förstår alla som har satt sig in i förhållandena.

Lika klart är att samhället måste gå in med åtgärder av olika slag för att mildra verkningarna av konkurskatastrofen. Stöd måste ges, men även rättvisande åtgärder, bl. a. på skatteområdet, måste vidtas. Endast ett samspel mellan dessa kan ge en effekt som inte slår sönder näringslivet utan gör en fortsatt existens möjlig. Det måste också ur samhällelig synpunkt vara det bästa och billigaste men framför allt det effektivaste sättet att få näringsliv, produktion och sysselsättning att fungera och leva vidare.

Det sagda gäller situationen i stort. Jag vill för att inget missförstånd skall råda, säga att jag inte kritiserar regeringen för dess handlande i Vänerskogs-kraschen. Hade inte regeringen gått in och räddat Vänerskog vid det första konkurshotet, hade situationen varit ännu värre för vårt Värmland. Givetvis skulle man ha önskat att andra åtgärder hade varit möjliga innan det sista hotet och själva konkursen kom. Då hade det kanske varit möjligt att rädda en hel del.

Den fråga jag tagit upp i interpellationen är en delfråga i ett stort sammanhang, men den är av utomordentligt stor betydelse för de skogsägare som berörs.

Leveranser av virke har skett från skogsägarna till Vänerskog. För dessa leveranser har avräkning skickats ut sista vardagen i månaden liksom besked om mervärdeskatt. Därest inte skogsägaren begärt att få ut pengar direkt har summan överförts på ett medlemslån-likvidlån efter någon dag.

Då en skogsägare på så viss fått pengarna räntebärande har han betraktat dessa pengar som ej utbetalda men ändå helt disponibla den dag han behövde dem för inbetalning av mervärdeskatt eller för användning till skogsvårdsåtgärder eller maskinbyten eller annan utgift i rörelsen.

Det är så skogsägaren har känt det och så det skall vara när en kooperativ förening fungerar. Och skogsägaren har trott på - och levererat virke genom - sin förening. Helt hastigt - och ur skogsägarens synpunkt oväntat - gör då föreningen konkurs. Det är då som problemen uppstår. Med hänsyn till att många har funderat över hur skattelagarna skall tolkas, om de innestående medlen vid en konkurs utgör en driftförlust eller en kapitalförlust, finner jag trots allt att budgetministerns svar - om jag tolkar det rätt - är klarläggande

då han i sista delen av svaret hänvisar till förra vårens riksdagsbeslut. Budgetministern säger: "Riksdagens beslut innebär bl. a. att en förlust på en lånefordran är avdragsgill om lånet betingats av den skattskyldiges näringsverksamhet. Detta torde också överensstämma med nuvarande praxis. Enligt min mening finns det inget som talar för att förlusterna i anledning av Vänerskogs konkurs påkallar någon ny lagstiftning."

Med hänsyn till vad jag har sagt tidigare anser jag det vara självklart att denna s. k. lånefordran betingats av den skattskyldiges näringslivsverksamhet – är förknippad med denna – och att den därmed är avdragsgill. Ser man på det praktiska livet för en skogsägare, finner man att leveranserna ingår i ett samspel helt inom ramen för hans näringsverksamhet. Det gäller för de rättstillämpande myndigheterna att avgöra detta, och det tycker jag inte skulle vara så svårt. Enligt min uppfattning bör den av mig gjorda tolkningen vara riktig. Jag vill gärna utläsa ur svaret att budgetministern synes ha samma uppfattning som jag.

I fråga om mervärdeskattepengarna måste det väl ändå vara helt horribelt om vederbörande skogsägare skulle inbetala mervärdeskattepengar som han aldrig ens sett röken av. De har gått in på likvidkontot, och skogsägaren har alltså aldrig sett dem. Dessa pengar borde enligt vanlig rättsuppfattning inte behöva inbetalas. Nu har det kanske ändå skett i vissa fall när det gäller korta perioder. Jag skulle vara tacksam om budgetministern ville redogöra för sin syn på denna mervärdeskattefråga i detta sammanhang, även om jag inte har berört den i interpellationen.

Jag vill, herr talman, tacka budgetministern för svaret. Samtidigt vill jag uttala den förhoppningen att riksskatteverket skall göra en sådan tolkning av frågan att skattskyldighet inte bör föreligga för pengar som på så sätt hamnat som medlemslån och likvidlån. Jag har inte krävt ny lagstiftning men tagit upp frågan, därför att jag anser den vara något oklar. Om den nuvarande lagstiftningen tillåter min tolkning, är det bra, eftersom det då inte behövs någon ny lagstiftning. Ett annat beslut än det som jag här har talat för skulle enligt min och skogsägarnas mening vara mycket ologiskt: att först förlora virket och sedan skatta för dess värde kan aldrig vara i överensstämmelse med lagstiftarnas mening. Det rör sig här om en affärstransaktion – om man vill betrakta den av mig nyss redovisade överföringen av pengarna som en sådan – som egentligen borde sakna betydelse i detta sammanhang. Det måste också sägas vara horribelt, att när momspengar har blivit överförda till ett konto, skogsägarna skall betala för detta. Herr talman! Det här är i alla fall min uppfattning.

Anf. 15 Ekonomi- och budgetministern ROLF WIRTÉN:

Herr talman! Den fråga som Bertil Jonasson interPELLERAT om är onckligen teknisk. När Bertil Jonasson vidgar det hela till att omfatta mervärdebeskattningen vill jag säga att det ju är känt – och jag tror också att Bertil Jonasson är på det klara med detta – att svensk skattelagstiftning och praxis har varit mycket strikt och egentligen aldrig tillåtit några eftergifter när det gäller mervärdebeskattningen. Härvidlag har vi mycken erfarenhet som visar

*Om rätt till avdrag
vid inkomsttaxe-
ringen för förlust
på grund av med-
lemslån och lik-
vidlån*

Måndagen den
19 april 1982

*Om rätt till avdrag
vid inkomsttaxe-
ringen för förlust
på grund av med-
lemslån och lik-
vidlån*

att det finns så många motiv till befrielse att läget skulle bli närmast omöjligt, om vi började laborera med befrielse från moms som ett hjälpinstrument i olika situationer.

Själva den huvudfråga som Bertil Jonasson tar upp är ju, som framgår av mitt svar, föremål för prövning. Arbetet måste fortgå på vanligt sätt. Sedan får vi se vilket utfall det blir. Jag vet att man kan se det hela på litet olika sätt. Jag skall inte ge mig in på några tolkningar, men även om allt inte är identiskt lika kan man se hur behandlingen blev i liknande situationer vid Skåneskogs konkurs. Jag tror att både Bertil Jonasson och jag får lov att avvakta och se hur riksskatteverket bedömer frågan. Sedan får vi återkomma. För dagen finns det ingen anledning att uttala sig om en förändring av lagstiftningen.

Anf. 16 BERTIL JONASSON (c):

Herr talman! På papperet är det här naturligtvis en teknisk fråga. Man kan förstå, att om det skett en sådan här överföring av pengar till ett konto, kan det fälla skogsägarna. Men skogsägarna har inte betraktat överföringen som en verklig kapitalplacering. Skogsägaren har ju möjlighet att få ut pengarna när han vill. Och då det blir ränta på dem kan de, har han resonerat, lika gärna stå inne på det här kontot som på exempelvis en checkräkning. Det är därför som de människor det här är fråga om, som har haft sin rörelse helt förknippad med skogsägarrörelsen och som har varit helt lojala, inte har tagit ut pengarna. Vederbörande har alltså låtit det hela löpa. Det är naturligtvis här som den tekniska svårigheten ligger. Om jag, för att ta ett exempel, som riksdagsman får ut min lön och sätter in den på ett konto eller lånar ut den till en person eller en bank och vederbörande bank eller person råkar i konkurs, är saken helt klar. Men här är ju förhållandet annorlunda. Men om jag fattar resonemanget i svaret på min interpellation rätt när ekonomi- och budgetministern erinrar om att en förlust på en lånefordran är avdragsgill om lånet betingats av den skattskyldiges näringsverksamhet, tycker jag att de lån det här gäller är så förknippade med näringsverksamheten som det över huvud taget är möjligt. Då ändrar det nämnda förfarandet egentligen ingenting i sak, som jag kan se det hela.

Jag tycker att det är mycket hårt, om skogsägarna under sådana omständigheter dels har förlorat skogen, dels skall betala skatt för pengar som de inte har sett röken av.

Vi bör också ha klart för oss i detta sammanhang att samhället och de fackliga organisationerna har krävt – de har gnölat och skällt kanske jag skall tillägga – att det skall levereras mer virke, eftersom man inte har fått fram tillräckligt med sådant. Lojala människor har då försökt att tillfredsställa detta behov, vilket också skulle vara till förmån för samhället. De har gjort en insats och får belöningen att de skall skatta för pengar som de aldrig har sett, och dessutom har de blivit av med skogen. Detta är någonting fruktansvärt, och jag vill säga att det råder en djup förstämning i mina hemtrakter.

Jag vill sedan bara kommentera ekonomi- och budgetministerns uttalande om mervärdeskatten. Jag tackar för att ekonomi- och budgetministern ville

svara på den frågan, även om jag inte tagit upp den i interpellationen. Ekonomi- och budgetministern säger att tillämpningen av bestämmelserna i denna del är mycket restriktiv. Låt mig då säga att straffet måste väl ändå vara alldeles tillräckligt, om en skogsägare skall betala mervärdeskatt i de fall jag här nämnde, och där ser det ut att inte finnas någon återvändo. Men i själva sakfrågan är det enligt min mening fullständigt klart att det inte borde utgå någon mervärdeskatt i detta fall. Jag går så långt att jag säger, att om skogsägarna tvingas att skatta på det sätt jag här nämnt anser jag att en ändring i lagstiftningen behövs.

Anf. 17 Ekonomi- och budgetministern ROLF WIRTÉN:

Herr talman! Får jag göra den korta kommentaren att när det gäller mervärdeskatt är klart att olika sätt att sköta bokföringen, hur betalningsströmmarna går, i och för sig inte kan ändra själva kravet på betalning av mervärdeskatt – det kvarstår. Jag kan förstå att leverantörer av virke kan komma i sådana svårigheter som Bertil Jonasson här redovisar, men det beror mer på sättet att låta pengar stå kvar på ett konto än själva principen om att beslutad mervärdeskatt skall betalas. Det är ett resultat av att man låtit pengar finnas kvar på sitt privata konto.

Anf. 18 BERTIL JONASSON (c):

Herr talman! Jag tackar ekonomi- och budgetministern för den konkretisering han här gjorde. Jag kan på denna punkt bättre förstå situationen än i själva sakfrågan. Om man har fått meddelande om detta, bör i varje fall vederbörande skogsägare kunna säga att han är tvungen att omedelbart betala ut mervärdeskatten, eftersom det inte är några pengar som han har rätt att ha. Han har nämligen bara fått dessa pengar så att säga till låns några dagar, på samma sätt som han har lånat ut vad han betalat, vilket i sin tur är avdragsgillt i mervärdeskattehänseende.

Jag kan förstå den delen, men då vill jag ännu en gång säga att de som inte fått denna utbetalning får ett alldeles tillräckligt straff. Skulle dessa skogsägare sedan straffas i själva sakfrågan genom att förlusten av lånefordran inte bedömdes som avdragsgill – när ändå skogsägarföreningens medel och skogsägarens medel är så nära förknippade med varandra – tycker jag att detta är ett alltför strängt straff, som skulle innebära ett hårt slag för dessa människor.

Överläggningen var härmed avslutad.

6 § Svar på interpellation 1981/82:165 om landstingens ansvar för hälso- och sjukvården i krig

Anf. 19 Statsrådet KARIN AHRLAND:

Herr talman! Gunnar Biörck i Värmdö har frågat om jag kan redogöra för hur landstingen hittills förvaltat det ansvar för krigssjukvårdsberedskapen de

Måndagen den
19 april 1982

*Om landstingens
ansvar för hälso-
och sjukvården i
krig*

övertagit den 1 juli 1981 och hur socialstyrelsen skall förmå utöva den "centrala ledningen" av denna verksamhet under nu förevarande förhållanden samt vilka initiativ regeringen avser att ta till för att snabbt få ett fast grepp över situationen.

Genom riksdagens beslut (prop. 1980/81:57, SoU 23, rskr 216) har landstingskommunerna från den 1 juli 1981 ålagts ansvaret för ledningen av sjukvården i krig. Enligt beslutet åligger det landstingskommunerna att redan i fred planlägga och vidta de olika förberedelser som fordras för att de skall kunna bedriva sin verksamhet under beredskap och krig. Detta beslut har sin utgångspunkt i den s.k. totalförsvarsprincipen, dvs. att ansvaret i fred för en viss verksamhet skall vara oförändrat i krig. För ledningen av hälso- och sjukvården i krig på regional nivå innebär det att ansvaret flyttats över från länsstyrelserna till sjukvårdshuvudmännen. Denna ändring rubbar emellertid inte det ansvar och de befogenheter som länsstyrelsen har som länets högsta civila samordnande totalförsvarsmyndighet.

I proposition 1981/82:97 om en ny hälso- och sjukvårdslag behandlas utförligt landstingskommunernas ansvar för hälso- och sjukvården och samspelet mellan dessa och staten.

För hälso- och sjukvården i krig innebär proposition 1981/82:97 att den i fred gällande hälso- och sjukvårdslagstiftningen m.m. skall utgöra grunden för sjukvården också i krig. Hälso- och sjukvården måste emellertid kunna organiseras och bedrivas så, att den tillgodoser de särskilda krav som ställs på den i en krigssituation. Regeringen har därför föreslagit att en bestämmelse tas in i den nya hälso- och sjukvårdslagen om att regeringen skall kunna meddela särskilda föreskrifter om hälso- och sjukvården i krig eller vid liknande förhållanden.

Hälso- och sjukvården samt socialtjänsten i krig utgör en viktig del av vårt totalförsvar. Det har jag också framhållit i den nyligen framlagda totalförsvarspropositionen (prop. 1981/82:102 bil. 5). I detta sammanhang har jag också understrukit att det är angeläget att de förändringar i ledningsorganisationen som riksdagen har beslutat för hälso- och sjukvården i krig så snart som möjligt genomförs. Jag anser emellertid att det ännu är för tidigt att utvärdera hur landstingskommunerna har förvaltat detta ansvar, eftersom de fick det så sent som den 1 juli 1981. Jag utgår dock från att sjukvårdshuvudmännen kommer att fullgöra de uppgifter som följer av deras ansvar för hälso- och sjukvården i krig.

Vidare framgår av det tidigare nämnda riksdagsbeslutet att den civila hälso- och sjukvården i krig skall centralt under regeringen ledas av socialstyrelsen. Det ankommer på regeringen att i krig eller krigsfara besluta när socialstyrelsen skall utöva den centrala ledningen av hälso- och sjukvården i krig.

Med regeringens bemyndigande den 24 februari 1982 har jag tillkallat en särskild utredare med uppgift att utreda frågan om socialstyrelsens beredskapsuppgifter och att lägga fram konkreta förslag i ämnet. Utgångspunkt för utredarens arbete skall vara dels riksdagens beslut med anledning av proposition 1979/80:6 om socialstyrelsens uppgifter och organisation vad

avser beredskapsfrågor och proposition 1980/81:57 om hälso- och sjukvården i krig, dels den av regeringen fastställda nya organisationen för socialstyrelsen, dels vad jag anför i försvarspropositionen 1981/82:102, bil. 5 samt riksdagens ställningstagande med anledning härav. Avsikten är således att denna utredare skall närmare klargöra vilka krigssjukvårdsuppgifter som skall ligga på socialstyrelsen och sjukvårdshuvudmännen. Arbetet skall enligt direktiven bedrivas skyndsamt.

Jag vill här också erinra om att riksdagen senare under våren får tillfälle att närmare diskutera frågor av det slag som Gunnar Biörck i Värmdö har tagit upp i sin interpellation vid behandlingen av propositionerna om en ny hälso- och sjukvårdslag och om säkerhets- och försvarspolitikerna samt totalförsvarets fortsatta utveckling.

Nr 123

Måndagen den
19 april 1982

*Om landstingens
ansvar för hälso-
och sjukvården i
krig*

Anf. 20 GUNNAR BIÖRCK i Värmdö (m):

Herr talman! Tillåt mig att framföra ett tack till statsrådet Ahrland för hennes svar på mina frågor. Jag kan dock genast konstatera att statsrådet i sitt svar väsentligen uppehållit sig vid formaliteter och undvikit att gå in i en sakdebatt om de förhållanden som föranlett min interpellation.

Låt mig då också först ta upp en annan formalitet: Jag vill be om tillgift för en felaktig uppgift i min interpellation. I februari i år hade jag vid två tillfällen förmånen att få föra offentliga samtal – låt vara i en trängre krets – med statsrådet Ahrland, nämligen den 2 och den 22 februari. Det var vid det senare tillfället – och inte, som det står i interpellationen, den 2 februari – som vi hade vårt första tankeutbyte kring sjukvårdsberedskapen i krig.

Som statsrådet antyder i sitt svar kan det tänkas att även dagens diskussion kommer att följas av ytterligare meningsutbyten senare i vår. Jag fick förra gången ett erkännande av statsrådet för att jag har tagit upp sjukvårdsberedskapen till debatt – ehuru det ju ingalunda är första gången jag har gjort det här i riksdagen – och jag kommer heller inte att släppa taget så länge jag anser att denna sak missköts.

Jag ställde tre frågor till statsrådet Ahrland:

1. Hur har *landstingen hitills* förvaltats ansvaret för *sjukvårdsberedskapen* i krig som de övertog *för tio månader sedan*? Statsrådet svarar att det är *för tidigt* att säga. – Här gäller uppenbarligen fortfarande, som jag sade för två månader sedan, att "hela havet stormar".

2. Hur skall socialstyrelsen kunna utöva den "centrala ledningen", som ålagts styrelsen? Statsrådet svarar: Det håller en utredare på att försöka ta reda på. – Det är så dags, det.

3. Vilka initiativ avser regeringen att ta för att få ett fast grepp över den här situationen? Svaret är: Uppenbarligen inga.

Det är inte så alldeles lätt att vara nöjd med svaren.

Mina frågor till statsrådet Ahrland nu betingades av en uppseendeväckande korrespondens mellan Landstingsförbundet och socialstyrelsen. Socialstyrelsen hade sin plikt likmätigt och till åttlydnad av riksdagens beslut tillskrivit Landstingsförbundet med råd och föreskrifter avseende de nya uppgifter som numera åvilar landstingen i fråga om planering för och ledning

*Om landstingens
ansvar för hälso-
och sjukvården i
krig*

av sjukvården under beredskap och krig. Landstingsförbundet lät då bl. a. meddela socialstyrelsen att förbundet "förutsätter att ärendet inte tas upp i Socialstyrelsens verksstyrelse innan förbundet beretts tillfälle att ta del av en utredning av förslagets kostnadsmässiga konsekvenser"; förbundet hemställde också att "Socialstyrelsen snarast återkallar de ifrågavarande föreskrifterna", och när det gäller socialstyrelsens "avsikt att i tre landsting såsom tidigare genomföra tredagarsbesök" (för samråd och inspektion) ter sig detta "såväl tveksamt i sak som stridande mot begränsningskungörelsens syfte". Man konstaterar vidare att ärendet har "inte i förväg underställts landstingsförbundet för prövning" – vilket man dock måste erkänna ej heller krävs enligt den åberopade begränsningskungörelsen.

Man tar sig för pannan när man tar del av dessa maktfullkomliga uttalanden från en intresseorganisation gentemot en statlig myndighet i färd med att verkställa riksdagens beslut. Vad är det för fasoner? Vad tror de att de är egentligen? Vid vårt tidigare tankeutbyte om sjukvårdsberedskapen uppmanade jag – för att få fart på det hela – statsrådet Ahrlund att "ta befälet". I dag vill jag uppmana statsrådet att sätta de här herrarna i Landstingsförbundet på plats och hävda statsmakternas överhöghet.

En moderat landstingspolitiker agerade för någon tid sedan för att avskaffa landstingen. Jag delar inte den uppfattningen. Det finns bra landsting, och det finns mindre bra. Där landstingsområdet har en homogen struktur och en naturlig avgränsning är det säkert värdefullt att övergripande samhällsfrågor förankras hos de medborgare det gäller. Men jag börjar att bli mer och mer benägen att tro att det skulle vara bättre för vårt land, om vi blev av med den mot-stat, som Landstingsförbundet alltmera utvecklat sig till. Det fanns en tid då den påviske ärkebiskopen stod i vägen för rikets rätta styrelse. Det blev till sist en kraftfull ändring på det förhållandet. I dag är Olof Sundby till föga besvär, men småpåvarna i Landstingsförbundet till desto större. Den kommunala självstyrelsen är förvisso inskriven i regeringsformen, men det står ingenstades att den skall utövas av Landstingsförbundets kansli.

Herr talman! Jag kan vid det här tillfället inte underlåta att vidga perspektiven något. För 14 dagar sedan hade jag tillfälle att delta i ett möte i Cambridge, anordnat av en organisation som kallar sig International Physicians for the Prevention of Nuclear War, till vilken initiativet tagits av framstående läkare främst från USA och Sovjetunionen. 200 läkare från 32 länder var närvarande och deltog aktivt i arbetsgrupper och plenarmöten. Effekterna av ett kärnvapenkrig i *Europa* stod i centrum för fyra av de elva arbetsgrupperna. De mycket begränsade möjligheterna att ge medicinsk hjälp ens åt en befolkning, som befinner sig i utkanten av målområdet för en megatonbomb, framstod med ohygglig skärpa, när man satte sig ner och analyserade skeendets detaljer i ett samhälle, där efter brisaden ingenting längre fungerar. Icke desto mindre måste självfallet – till den verkan det hava kan – decentraliserade medicinska stöddepunkter ha etablerats och en genomtänkt räddningsstrategi utarbetats i god tid *innan* en grym verklighet gör all *oplanerad* verksamhet näst intill omöjlig. Det är väl att märka, att ett totalt kärnvapenkrig *kan* utlösas – och redan *har* varit nära att utlösas –

genom tekniska olyckshändelser och mänskliga misstag och missförstånd.

När man i några dygn levat i en miljö, där några av världens mest ansvarsmedvetna och sakkunniga vetenskapsmän, läkare, samhällsforskare och höga militärer, från både öst och väst, kamratligt samarbetat för att begripliggöra effekterna av vad som inte längre kan kallas *krig* utan fastmera enorma *katastrofer*, för att om möjligt försöka förhindra att något sådant skall få lov att bli verklighet, då vet man inte om man skall skratta eller gråta åt dessa erbarmliga figurer, som sitter där i Landstingsförbundets kansli och rotar i sina begränsningskungörelser och i otid klagar över att de inte får tillräckliga statsbidrag.

Se till, Karin Ahrland, att de får arbeta dubbelt så hårt så att de inte får tid att skriva flera *snorkiga inlagor*, utan i stället göra vad som behövs, så snabbt och så väl som möjligt! Inspektera själv ute i landstingen! Dyk upp som en gång Gråkappan, tag dem på volten, och, för Guds skull, se till att saker och ting blir gjorda, i tid! Vi kan inte bara sitta här och vänta på utredningar. HMS Invincible är på väg mot Falklandsöarna. Kärnvapenbestyckade ubåtar opererar i Sydatlanten. Se er omkring i världen, Karin Ahrland! För det är till sist, i dag statsrådet Ahrland som *personligen* bär ansvaret för denna sektor av den svenska beredskapen – ett ansvar som kan och kommer att utkrävas av henne, men inte av Kurt Ward eller Rune Carlsson eller deras skrivbiträden.

Anf. 21 Statsrådet KARIN AHRRLAND:

Herr talman! Jag skall börja med att också denna gång komplimentera Gunnar Biörck i Värmdö, och det gäller hans löfte om att inte släppa taget. Jag tror även nu att det t. o. m. är av värde att vi står här i kammaren och tar upp de här frågorna gång efter annan.

Därmed är jag inte helt enig med Gunnar Biörck i allt. Det var rätt av honom att den 22 februari uppmana mig att ta befälet. Men – om jag får påpeka det för en ledamot av konstitutionsutskottet – Gunnar Biörck vet mycket väl att jag faktiskt inte, enligt gällande regeringsform, har någon möjlighet att ta befälet på det sätt som han tydligen önskar. Än mindre har jag som statsråd eller f. d. ledamot av riksdagen någon rätt att, som Gunnar Biörck säger, "sätta Landstingsförbundet på plats". Det ankommer inte på mig. Det ankommer på alla medborgare i detta land att välja företrädare i landstingen som de har förtroende för.

Jag har i stället försökt skaffa mig ett förtroendefullt samarbete med Landstingsförbundet, och det har i varje fall haft till resultat att vi har kunnat lägga förslag till ny hälso- och sjukvårdslag på riksdagens bord.

Jag vill också påpeka för Gunnar Biörck att Landstingsförbundet och landstingen faktiskt har riksdagens förtroende. Det är riksdagen som har godkänt en lagstiftning som säger att hälso- och sjukvården skall skötas av samma myndighet i krig som i fred.

Jag kan inte förstå annat än att Gunnar Biörck egentligen har kritiserat det systemet. Men det är ett system som måste vara det kloka och förståndiga.

Nr 123

Måndagen den
19 april 1982

*Om landstingens
ansvar för hälso-
och sjukvården i
krig*

Måndagen den
19 april 1982

*Om landstingens
ansvar för hälso-
och sjukvården i
krig*

Jag vidhåller att det inte går att redan i dag göra någon utvärdering av hur landstingen kommer att sköta denna planering – det är för tidigt.

Jag vill erinra Gunnar Biörck om att det faktiskt står att utredaren skall arbeta skyndsamt. Utredaren har mitt förtroende, och jag tror att han kommer att arbeta på detta sätt.

Anf. 22 GUNNAR BIÖRCK i Värmdö (m):

Herr talman! Statsrådet Ahrland tar upp de konstitutionella frågorna, och jag är givetvis medveten om dem.

Det finns olika sätt att agera. Jag för min del hyser rätt stort förtroende för att den förutvarande ordföranden i Fredrika-Bremer-förbundet skall kunna visa ganska raska takter i sitt agerande.

Statsrådet Ahrland sade i sin replik att riksdagen har godkänt lagstiftningen, och i det hon sade inkluderade hon inte bara landstingen, utan även Landstingsförbundet. Jag har i mitt anförande försökt separera dessa två storheter, just därför att jag personligen hyser väsentligt större respekt för och tilltro till de enskilda landstingen än Landstingsförbundet och dess kansli.

Jag tror emellertid inte att landstingen – och allra minst Landstingsförbundet – har den erforderliga kompetensen och auktoriteten att hantera sådana frågor som kräver en befälsmässig myndighetsutövning. Jag har blivit mer och mer övertygad om det, från vad jag har upplevt på länsläkarfronten och till den här frågan nu, där efter vad jag tycker mig förstå Landstingsförbundet snarare förklarar krig mot socialstyrelsen än tar sig an de uppgifter som krig mot andra makter kunde motivera.

Jag vill sluta med att säga att jag har investerat ett förtroendekapital i statsrådet Ahrland, just därför att jag tror att hon har personliga förutsättningar att kunna agera här. I en tidigare debatt som vi hade kommenterade jag ett uttalande av statsrådet om att det närmast var fel att en hälsovårdsminister var läkare och att det viktigaste var att hon varit patient. Jag vet inte hur Karin Ahrland har varit som patient, men den omständigheten att hon är en kvalificerad jurist tycker jag i det här sammanhanget är ett avgjort plus när det gäller hennes möjligheter att finna vägar att hantera det sabotage mot riksdagens beslut och myndigheternas försök att effektuera dem som har försiggått från Landstingsförbundets sida.

I min tidigare verksamhet under 40 år har det gällt att fatta snabba och resoluta beslut, och det kravet tycker jag att man i tider som de nuvarande också kan ställa på ett statsråd.

Anf. 23 Statsrådet KARIN AHLAND:

Herr talman! De gånger som jag har varit patient har jag, precis som de allra flesta patienter, varit både sjuk och besvärlig. Hittills har läkarkåren kunnat bota mig.

Gunnar Biörck i Värmdö säger att det finns olika sätt att agera och ger mig en vänlig komplimang för raska takter. Jag tackar för det, men jag tror faktiskt att Gunnar Biörck kanske ändå är ense med mig om att jag inte bör

använda de raska takterna till att låta hela havet storma på det sätt som några enskilda tjänstemän kanske kan anses ha gjort i den ena myndigheten och det andra förbundet.

Jag tror att det är bättre att försöka använda det förtroendekapital som jag eventuellt har hos Landstingsförbundet och socialstyrelsen genom att tala ett något saktmodigare språk med dem.

Överläggningen var härmed avslutad.

7 § Föredrogs och hänvisades

Skrivelserna och propositionerna

1981/82:183 till arbetsmarknadsutskottet

1981/82:197 till skatteutskottet

1981/82:207 till näringsutskottet

1981/82:208 till utrikesutskottet

8 § Föredrogs och hänvisades

Förslag

1981/82:22 till konstitutionsutskottet

9 § Föredrogs och hänvisades

Motionerna

1981/82:2431–2435 till jordbruksutskottet

1981/82:2436 till skatteutskottet

1981/82:2437 till jordbruksutskottet

1981/82:2438 till socialutskottet

1981/82:2439 till utbildningsutskottet

1981/82:2440 till näringsutskottet

1981/82:2441 till lagutskottet

1981/82:2442 till arbetsmarknadsutskottet

1981/82:2443 till jordbruksutskottet

1981/82:2444 till näringsutskottet

1981/82:2445 till utrikesutskottet

1981/82:2446 till socialförsäkringsutskottet

1981/82:2447 och 2448 till näringsutskottet

10 § Föredrogs men bordlades åter

Socialförsäkringsutskottets betänkanden 1981/82:10 och 11

Socialutskottets betänkanden 1981/82:37 och 38

Kulturutskottets betänkande 1981/82:22

Utbildningsutskottets betänkande 1981/82:20

Trafikutskottets betänkande 1981/82:22

Arbetsmarknadsutskottets betänkande 1981/82:18

Civilutskottets betänkanden 1981/82:22–24 och 27

Nr 123

Måndagen den
19 april 1982

*Om landstingens
ansvar för hälso-
och sjukvården i
krig*

11 § Anmäldes och bordlades
Proposition
1981/82:205 Reglering av priserna på fisk, m. m.

12 § Anmäldes och bordlades
Motionerna
1981/82:2449 av *Olle Eriksson m. fl.*
1981/82:2450 av *Sven Munke*
1981/82:2451 av *Olof Palme m. fl.*
1981/82:2452 av *Hans Wachtmeister*
Åtgärder mot försurningen (prop. 1981/82:151)

1981/82:2453 av *Lars Werner m. fl.*
Formerna för den kyrkliga lagstiftningen m. m. (prop. 1981/82:77)

1981/82:2454 av *Gösta Bohman m. fl.*
Förslag om tilläggsbudget III till statsbudgeten för budgetåret 1981/82 (prop. 1981/82:125)

1981/82:2455 av *Gösta Bohman m. fl.*
1981/82:2456 av *Maj-Lis Lööv m. fl.*
Ny arbetstidslag m. m. (prop. 1981/82:154)

1981/82:2457 av *Hilding Johansson m. fl.*
Kyrkofonden och ekonomisk utjämning inom svenska kyrkan (prop. 1981/82:158)

1981/82:2458 av *Gösta Bohman m. fl.*
1981/82:2459 av *Gunnel Jonäng*
Lag om skatt på vissa kassetband (prop. 1981/82:159)

1981/82:2460 av *Lars Werner m. fl.*
Ändring i atomansvarighetslagen (1968:45) (prop. 1981/82:163)

1981/82:2461 av *Lars Werner m. fl.*
Förslag till konkurrenslag (prop. 1981/82:165)

1981/82:2462 av *Joakim Ollén och Olle Aulin*
Revisors kompetens m. m. (prop. 1981/82:171)

1981/82:2463 av *Birgitta Hambræus*
1981/82:2464 av *Lars Werner m. fl.*
Ändring i skogsvårdslagen (1979:429), m. m. (prop. 1981/82:177)

1981/82:2465 av *Anna-Greta Leijon m. fl.*

Administrativ beredskap på arbetsrättens område, m. m. (prop. 1981/82:179)

Nr 123

Måndagen den
19 april 1982

1981/82:2466 av *Lars Werner m. fl.*

Vissa åtgärder mot prostitutionen (prop. 1981/82:187)

1981/82:2467 av *Pär Granstedt*

Ändring i datalagen (1973:289) m. m. (prop. 1981/82:189)

1981/82:2468 av *Ingvar Svanberg m. fl.*

Förslag till följdlagstiftning till den nya konkurrenslagen, m. m. (prop. 1981/82:195)

1981/82:2469 av *Sven Aspling m. fl.*

Vissa frågor inom den allmänna försäkringen, m. m. (prop. 1981/82:199)

13 § Kammaren åtskildes kl. 12.28.

In fidem

SUNE K. JOHANSSON

/Solveig Gemert